تشریح اهداف کلان مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی؛ از تحقق امت واحده تا دستیابی به تمدن نوین اسلامی

حجت الاسلام والمسلمین دکتر حمید شهریاری دبیرکل مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی با تشریح اهداف کلان مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی، دستیابی به وحدت امت اسلامی و شکل‌گیری هویت مشترک تمدنی را از مهم‌ترین مأموریت‌های این نهاد برشمرد و تأکید کرد: تحقق تمدن نوین اسلامی بدون همکاری مذاهب اسلامی و تقویت همزیستی مسالمت‌آمیز میان مسلمانان امکان‌پذیر نیست.

به گزارش روابط عمومی مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی، حجت الاسلام والمسلمین دکتر حمید شهریاری دبیرکل مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی در دیدار با طلاب و معاونت های بین الملل حوزه علمیه در استانها با بیان اینکه مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی هفت هدف کلان را دنبال می‌کند، اظهار داشت: نخستین هدف، دستیابی به وحدت امت اسلامی و دومین هدف، تحقق هویت مشترک تمدنی است؛ دو محوری که امام شهید همواره در دیدارها و نشست‌های مرتبط با کنفرانس بین‌المللی وحدت اسلامی بر آن‌ها تأکید داشتند.

دکتر شهریاری با تأکید بر اینکه وحدت امت اسلامی به معنای محدودکردن روابط و همکاری‌ها به شیعیان

نیست، تصریح کرد: جهان اسلام از نزدیک به دو میلیارد مسلمان تشکیل شده است که در مذاهب، نحله‌ها و گروه‌های مختلف حضور دارند. مفهوم «امت واحده» که در قرآن کریم نیز مورد تأکید قرار گرفته، باید با در نظر گرفتن این تنوع مذهبی و اعتقادی فهم و دنبال شود.

دبیرکل مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی با اشاره به چارچوب مفهومی ارائه‌شده در کتابچه مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی افزود: در این چارچوب، دو مؤلفه اساسی «رُحَماءُ بَینَهُم» و «أَشِدّاءُ عَلَی الکُفّار» مورد توجه قرار گرفته است. بر همین اساس، مفهوم امت واحده به لایه‌ها و مؤلفه‌های مشخصی تقسیم شده تا زمینه تعریف اقدامات اجرایی، پروژه‌ها و برنامه‌های عملیاتی برای تحقق آن فراهم شود.

به گفته وی، در این الگو، برخی اقدامات در زمره رفتارهایی قرار می‌گیرند که باید از آن‌ها پرهیز شود و لایه‌های دیگر به اهداف و اقداماتی اختصاص دارند که باید برای دستیابی به آن‌ها تلاش کرد. در این میان، پرهیز از جنگ و درگیری درون جهان اسلام از جمله موضوعات محوری است که در کتابچه به آن پرداخته شده است.

دکتر شهریاری خاطرنشان کرد: هنگامی که مفهوم امت واحده به مؤلفه‌های جزئی‌تر تقسیم شود، می‌توان برای هر بخش، برنامه‌ها و پروژه‌های مشخصی تعریف کرد و از سطح طرح مفاهیم کلی به مرحله اقدام عملی رسید. در این الگو، همکاری جهان اسلام و همچنین ایده اتحادیه کشورهای اسلامی نیز در چارچوب لایه‌های مختلف مورد توجه قرار گرفته است.

دبیرکل مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی در ادامه، با اشاره به دومین هدف کلان مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی، یعنی دستیابی به هویت مشترک تمدنی، اظهار داشت: این هدف نیز برگرفته از تأکیدات امام شهید است که تحقق تمدن نوین اسلامی را بدون همکاری مذاهب اسلامی امکان‌پذیر نمی‌دانستند.

وی افزود: نباید تصور شود که تنها شیعیان می‌توانند برای دستیابی به تمدن اسلامی اقدام کنند؛ بلکه تحقق این هدف متعالی مستلزم همکاری با همه مذاهب اسلامی در سراسر جهان و حرکت در مسیر اهداف مشترک است.

دکتر شهریاری با بیان اینکه دستیابی به چنین هدفی به فراهم‌شدن مقدمات و پیش‌نیازهای مختلف نیاز دارد، توانمندسازی کنشگران عرصه تقریب را یکی از این الزامات دانست و گفت: برای تحقق اهداف کلان،

باید افرادی که در عرصه تقریب فعالیت می‌کنند، از توانمندی فکری و عملی لازم برخوردار شوند تا بتوانند نقش مؤثری در تقویت وحدت و همگرایی میان مسلمانان ایفا کنند.

وی با اشاره به اهمیت تقریب مذاهب اسلامی در مناطق دارای تنوع مذهبی کشور اظهار داشت: ضرورت این مسئله برای افرادی که در استان‌های دارای تنوع قومی و مذهبی زندگی می‌کنند، ملموس‌تر است. در استان‌هایی مانند کردستان، سیستان و بلوچستان، گلستان و هرمزگان، پیروان مذاهب مختلف در کنار یکدیگر زندگی می‌کنند و ارائه الگویی مناسب برای همزیستی مسالمت‌آمیز و تقویت روابط دوستانه میان آنان، ضرورتی انکارناپذیر است.

دبیرکل مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی تأکید کرد: اگر نتوانیم الگویی برای همزیستی مسالمت‌آمیز و تعامل سازنده با افرادی که در جامعه با آنان زندگی می‌کنیم ارائه دهیم، در داخل کشور با مشکلاتی مواجه خواهیم شد. این مسائل در شرایطی که جهان به دهکده‌ای به‌هم‌پیوسته تبدیل شده و دسترسی متقابل جوامع به یکدیگر افزایش یافته است، می‌تواند بر روابط خارجی نیز تأثیر بگذارد؛ چراکه اخبار و تحولات داخلی به‌سرعت در سطح بین‌المللی بازتاب پیدا می‌کند.

وی با تأکید بر ضرورت تبیین صحیح مفهوم تقریب مذاهب اسلامی گفت: تقریب مذاهب به معنای یکسان‌سازی مذاهب یا تبدیل پیروان یک مذهب به پیروان مذهبی دیگر نیست. تقریب مذاهب اسلامی با پروژه شیعه‌سازی تفاوت دارد و مجمع جهانی تقریب، شیعه‌سازی سازمان‌یافته را در چارچوب مأموریت خود تعریف نمی‌کند.

دبیرکل مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی با اشاره به تلاش جریان‌های معاند برای ترویج شیعه‌هراسی تصریح کرد: این رویکرد به معنای آن نیست که ما از تبیین اعتقادات خود یا گفت‌وگوی علمی درباره باورها دست بکشیم؛ مسئله آن است که شیعه‌هراسی به یکی از پروژه‌های محوری دشمنان تبدیل شده و هرگونه تحرک در جهان اسلام گاه با عناوینی مانند «هلال شیعی» تفسیر می‌شود.

دکتر شهریاری با اشاره به نمونه‌هایی از نقش‌آفرینی اهل سنت در محور مقاومت خاطرنشان کرد: برای درک واقعیت‌های منطقه باید به این نکته توجه داشت که بخش مهمی از نیروها و چهره‌های مؤثر در مقاومت فلسطین و غزه از اهل سنت بوده‌اند. ازاین‌رو، نباید مقاومت را صرفاً به شیعیان محدود کرد یا نقش پیروان دیگر مذاهب اسلامی را در این عرصه نادیده گرفت.

وی در تبیین لایه‌های همکاری جهان اسلام گفت: یکی از اهداف جریان‌های معاند، ایجاد جنگ، ترور،

تکفیر، تنازع و مشاجره میان مسلمانان است. در مقابل، مسلمانان باید با پرهیز از این رفتارها و مقابله با پروژه‌های تفرقه‌افکنانه، زمینه همکاری بر پایه منافع مشترک و مقابله با دشمنان مشترک را فراهم کنند.

دبیرکل مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی افزود: ممکن است نتوانیم همه مسلمانان را به‌طور کامل با دیدگاه‌های خود همراه کنیم، اما باید آغوش ما به روی همه مسلمانان در سراسر جهان باز باشد. در عین حال، پایبندی به اهداف و آرمان‌های مورد قبول خود نیز ضروری است.

وی با اشاره به حمایت از جریان‌های مقاومت اظهار داشت: پشتیبانی از مقاومت در یمن، عراق، جنوب لبنان و دیگر عرصه‌هایی که محور مقاومت در آن‌ها شکل گرفته است، از جمله موضوعات مورد تأکید ماست؛ اما این حمایت نباید به‌گونه‌ای تبیین شود که گویی محور مقاومت صرفاً به شیعیان اختصاص دارد. حرکت در این مسیر باید با توجه به حضور و نقش‌آفرینی اهل سنت نیز صورت گیرد.

دکتر شهریاری در ادامه با اشاره به وجود جریان‌های رقیب در جهان اسلام تصریح کرد: در معادلات جهان اسلام، افزون بر محور مقاومت، سه جریان مهم دیگر نیز وجود دارند که از نظر فکری و سیاسی با ما رقابت می‌کنند؛ اما نباید رقیب را با دشمن یکسان دانست.

دبیرکل مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی با اشاره به الگوهای مختلف اسلام سیاسی و حکمرانی در منطقه، از جریان مرتبط با ترکیه، جریان سعودی ـ اماراتی و جریان مرتبط با الازهر مصر به‌عنوان سه محور قابل بررسی یاد کرد و گفت: این جریان‌ها در برخی زمینه‌ها رقیب ما هستند، اما رقابت لزوماً به معنای دشمنی نیست.
وی برای تبیین این تفاوت افزود: حتی در یک رقابت ورزشی، دو طرف ممکن است برای پیروزی تلاش کنند، اما این مسئله به معنای دشمنی و ضرورت نابودی طرف مقابل نیست. همین منطق باید در روابط میان کشورهای اسلامی نیز مورد توجه قرار گیرد.

دکتر شهریاری ادامه داد: در چارچوب همکاری جهان اسلام، اگر طرف مقابل دست دوستی ما را بپذیرد، باید برای گسترش همکاری تلاش کنیم و اگر در برخی زمینه‌ها این همکاری را نپذیرفت، دست‌کم نباید به دشمنی و درگیری روی بیاوریم. پرهیز از جنگ به این معناست که طرفین سلاح خود را به سوی یکدیگر نشانه نروند، حتی اگر در همه مسائل با یکدیگر توافق نداشته باشند.

دبیرکل مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی تأکید کرد: ضرورتی ندارد که برای همکاری، همه دیدگاه‌های طرف مقابل را تأیید کنیم یا از مواضع اصولی خود دست برداریم. اختلاف‌نظر و رقابت سیاسی نباید به خصومت و تقابل نظامی تبدیل شود؛ زیرا دستیابی به تمدن نوین اسلامی، بر اساس تأکیدات امام شهید، بدون همکاری مذاهب اسلامی امکان‌پذیر نیست.

وی با اشاره به دیگر اهداف کلان مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی گفت: توانمندسازی کنشگران عرصه تقریب از جمله محورهای مهم این مجموعه است. فعالان این عرصه، از جمله مسئولان و نمایندگان حاضر در استان‌ها، در صورت برخورداری از توانمندی فکری و عملی می‌توانند در تحقق امت واحده و دستیابی به تمدن نوین اسلامی نقش‌آفرینی کنند.

دکتر شهریاری با اشاره به دو مؤلفه «أَشِدّاءُ عَلَی الکُفّار» و «رُحَماءُ بَینَهُم» اظهار داشت: تقویت این دو اصل می‌تواند به شکل‌گیری امت واحده تحت هدایت پیامبر اسلام حضرت محمد مصطفی(ص) و حرکت در مسیر تحقق تمدن نوین اسلامی کمک کند.

دبیرکل مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی ارتقای مرجعیت علمی، گفتمان‌سازی و هم‌اندیشی امت‌محور را از دیگر اهداف کلان مجمع برشمرد و گفت: یکی از مشکلات جهان اسلام، جهل است؛ جهلی که هم به معنای فقدان دانش و هم به معنای فقدان عقلانیت قابل بررسی است. برخی افراد از دانش کافی برخوردار نیستند و برخی دیگر، با وجود برخورداری از اطلاعات، از عقلانیت لازم برای تعامل سازنده بهره نمی‌برند.

دکتر شهریاری افزود: این کمبودها می‌تواند زمینه‌ساز درگیری، ترور علمای مذاهب، تنازع در خیابان‌ها و مشاجرات رسانه‌ای شود. در چنین شرایطی، تقویت مرجعیت علمی و گسترش گفت‌وگو و هم‌اندیشی میان پیروان مذاهب اسلامی ضرورتی جدی است.

دبیرکل مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی با اشاره به نقش جریان‌های افراطی و گروه‌هایی که آگاهانه به تفرقه دامن می‌زنند، اظهار داشت: در کنار افرادی که به دلیل ناآگاهی دچار اختلاف و تقابل می‌شوند، جریان‌هایی نیز وجود دارند که با انگیزه‌های خاص و با دریافت حمایت‌های مالی، بر مواضع تفرقه‌افکنانه خود پافشاری می‌کنند. این جریان‌ها در میان پیروان مذاهب مختلف وجود دارند و نباید رفتار آن‌ها را به یک مذهب خاص نسبت داد.

وی تأکید کرد: باید تلاش کنیم زمینه‌های اختلاف و افراطی‌گری کاهش یابد و با تقویت دانش عقلانیت و

گفت‌وگو، مسیر حرکت از تقابل به سوی همکاری و همگرایی هموار شود.

دکتر شهریاری کاهش اختلافات و مقابله با جریان‌های معاند و تکفیری را از دیگر محورهای کلان فعالیت مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی دانست و خاطرنشان کرد: بخش مهمی از این رویکرد در چارچوب مفهومی ارائه‌شده در کتابچه مجمع تبیین شده است و می‌تواند مبنایی برای شناخت اهداف، تعیین اولویت‌ها و طراحی برنامه‌های عملیاتی قرار گیرد.

دبیرکل مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی با اشاره به نقش تأکیدات امام شهید در گسترش گفتمان تقریب گفت: همراهی بیشتر مراجع و علمای اسلامی با این گفتمان، از جمله تحولاتی است که در سال‌های اخیر مورد توجه قرار گرفته است.

به گفته وی، ادبیات وحدت‌محور و تأکید بر ضرورت همکاری میان مذاهب اسلامی، به‌تدریج زمینه همراهی طیف گسترده‌تری از علما و مراجع را فراهم کرده است.

دکتر شهریاری با تأکید بر اینکه تحقق امت واحده و تمدن نوین اسلامی به همکاری گسترده میان مسلمانان نیاز دارد، تصریح کرد: هدف نهایی باید کاهش زمینه‌های اختلاف، تقویت روابط میان مذاهب اسلامی، مقابله با جریان‌های تفرقه‌افکن و فراهم‌کردن زمینه همکاری برای تحقق اهداف مشترک جهان اسلام باشد.

دبیرکل مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی در ادامه، با تأکید بر اهمیت فناوری‌های نوین و هنر در عرصه فرهنگی و تمدنی اظهار داشت: امروزه فناوری‌های نوین و ابزارهای هنری از اهمیت ویژه‌ای برخوردارند و می‌توانند در انتقال مفاهیم، شکل‌دهی به نگرش‌ها و تقویت ارتباط میان جوامع نقش مؤثری ایفا کنند.

دکتر شهریاری با اشاره به تأثیرگذاری آثار نمایشی بر مخاطبان، به پخش مجموعه تلویزیونی حضرت یوسف(ع) در لبنان اشاره کرد و گفت: هنگام پخش این مجموعه، خیابان‌های بیروت تقریباً خالی می‌شد که این مسئله نشان‌دهنده قدرت تأثیرگذاری رسانه و هنر بر افکار عمومی است. امید است با تولید و پخش آثار فاخر دیگری همچون مجموعه حضرت موسی(ع)، شاهد تأثیرگذاری مشابهی در میان مخاطبان باشیم.

وی تقویت همگرایی نهادی، منطقه‌ای و تمدنی را از دیگر اهداف کلان مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی

برشمرد و با اشاره به ضرورت تقویت همکاری میان نهادها در سطح استان‌ها گفت: مسئولان و فعالان استانی با چالش‌هایی مواجه‌اند که گاه رقابت‌های سازمانی، شخصی و مدیریتی بر آن‌ها می‌افزاید. در چنین شرایطی، ضروری است از محدودشدن به چارچوب یک سازمان یا نهاد فراتر برویم و نگاه ملی را در خود تقویت کنیم.

دبیرکل مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی افزود: هر فرد باید از خود بپرسد که پس از پایان مسئولیتش چه اثری از خود بر جای خواهد گذاشت و آیا توانسته است اقدامی در راستای منافع ملی انجام دهد یا تمام تلاش‌هایش به سازمان محل خدمت و جایگاه شخصی خود محدود بوده است. انجام کاری که فراتر از منافع سازمانی و موقعیت فردی باشد و به پیشرفت کشور کمک کند، باید به‌عنوان یک ارزش مورد توجه قرار گیرد.

وی با تأکید بر ضرورت گسترش این نگرش در میان مدیران و مسئولان تصریح کرد: یکی از ضعف‌های اساسی کشور آن است که افراد پس از قرارگرفتن در جایگاه‌های مدیریتی، به‌جای اندیشیدن به منافع ملی، عمدتاً در چارچوب منافع سازمانی و نهادی خود فکر می‌کنند. تقویت همگرایی نهادی به این معناست که هر نهاد بررسی کند چگونه می‌تواند به نهادهای دیگر کمک کند و در مقابل، زمینه بهره‌مندی از ظرفیت‌های متقابل را نیز فراهم آورد.

دکتر شهریاری با اشاره به تلاش‌های انجام‌شده برای تقویت روابط نهادی خاطرنشان کرد: این رویکرد باید از سطح مدیران و نهادها فراتر برود و در سطح استان‌ها و مناطق نیز گسترش یابد. اگر بتوانیم نگاه ملی و همکاری متقابل را تقویت کنیم، زمینه دستیابی به اهداف گسترده‌تری در حوزه وحدت و توسعه کشور فراهم خواهد شد.

دبیرکل مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی در تبیین مفهوم همگرایی منطقه‌ای اظهار داشت: نگاه منطقه‌ای به این معناست که نباید همه کشورهای پیرامونی خود را دشمن تلقی کنیم. در روابط با همسایگان، گاهی با فضاسازی‌ها و القائاتی مواجه می‌شویم که تصویری یکسره منفی از کشورهای منطقه ارائه می‌کنند و موجب شکل‌گیری نگرش‌های مبتنی بر بی‌اعتمادی و تقابل می‌شوند.

وی با اشاره به ضرورت استفاده از ظرفیت‌های اقتصادی و اجتماعی مناطق مرزی اظهار داشت: نمی‌توان با همه کشورهای پیرامونی وارد جنگ و تقابل شد و در عین حال انتظار داشت مشکلات اقتصادی و معیشتی حل شود. توسعه کشور و بهبود شرایط زندگی مردم، به گسترش دوستی، همکاری و همگرایی منطقه‌ای،

به‌ویژه با کشورهای همسایه، نیاز دارد.

دکتر شهریاری در ادامه، همگرایی تمدنی را سطحی فراتر از همکاری‌های نهادی و منطقه‌ای دانست و گفت: دستیابی به همگرایی تمدنی به افرادی نیاز دارد که از قدرت تحلیل، شناخت و نگاه بین‌المللی برخوردار باشند. چنین نگرشی صرفاً با محدودماندن به مسائل محلی یا ملی شکل نمی‌گیرد، بلکه مستلزم ارتقای سطح آگاهی و شناخت نسبت به تحولات و ظرفیت‌های جهان اسلام و جوامع دیگر است.

دبیرکل مجمع جهانی تقریب مذاهب اسلامی با تأکید بر نقش مطالعه و تجربه در شکل‌گیری این نگرش افزود: مسئولان و کنشگران عرصه تقریب باید دانش و بینش خود را از طریق مطالعه، گفت‌وگو و سفر افزایش دهند و با شناخت واقعیت‌های جوامع دیگر، قدرت تحلیل خود را ارتقا بخشند.

وی در پایان گفت: برای دستیابی به همگرایی تمدنی، باید توانایی گفت‌وگو، تعامل و هم‌اندیشی با پیروان دیگر مذاهب اسلامی را در خود تقویت کنیم. این هدف زمانی محقق می‌شود که از چارچوب‌های محدود فردی، سازمانی و منطقه‌ای فراتر برویم و با نگاهی گسترده‌تر، زمینه همکاری میان جوامع اسلامی را فراهم کنیم.